

Студијски програм: Разредна настава: I година
Наставни предмет: Историјски развој школства и просвете
Четвртак, 26. март 2020. Време: 10.30–13.00
Предавач: др Весна Зарковић, виши научни сарадник

I Васпитање и школе код старих источних народа

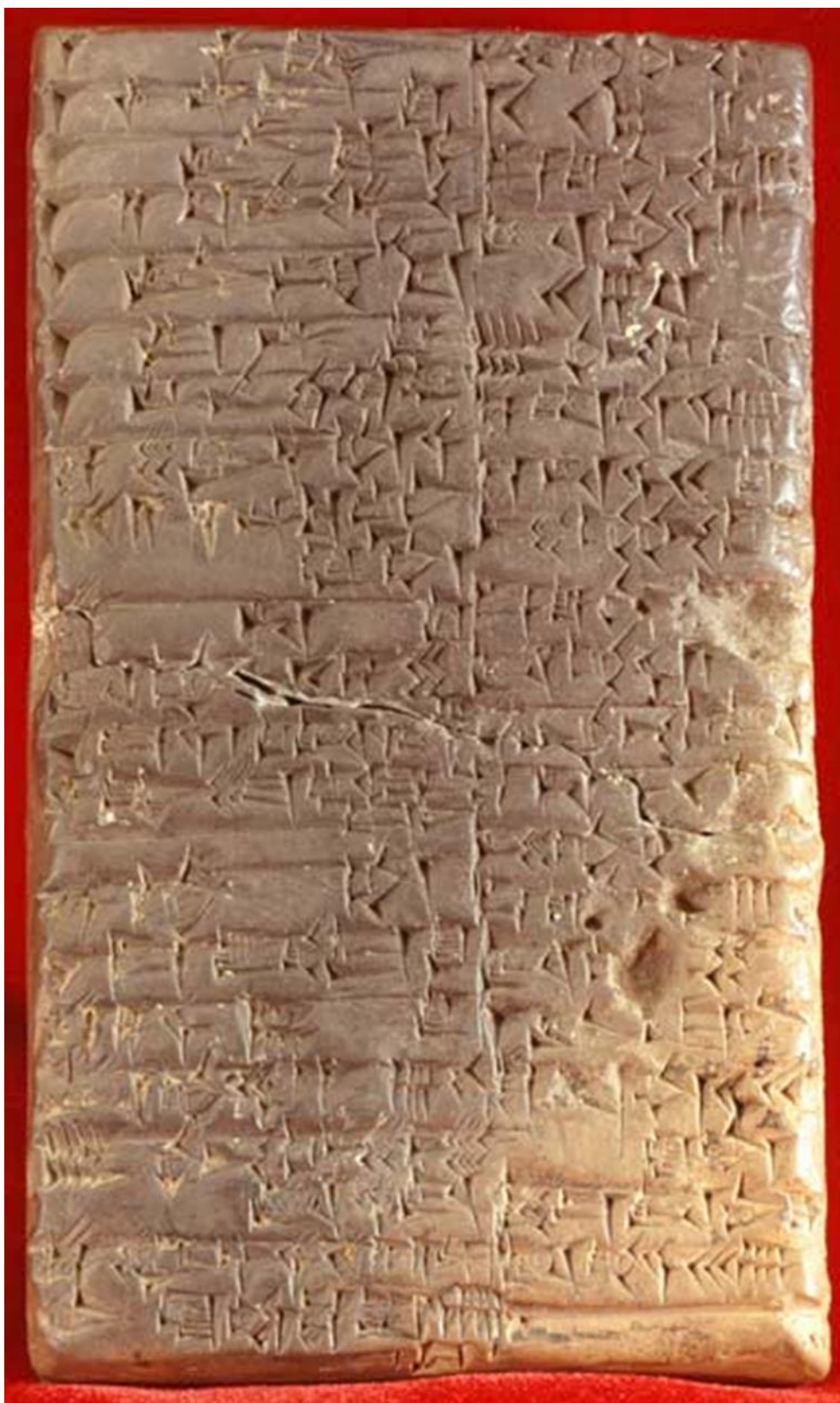
Трагове прве писмености, па и школа и васпитања налазимо у епохи древних цивилизација Блиског и Далеког Истока око 5000 год. п.н.е. Већ у епохи позног неолита, у разним регионима света, настајало је раслојавање првобитних родовских и племенских формација и уследило формирање нових друштвених заједница. Паралелно с тим јављале су се нове форме социјализације деце и постепени, вишевековни прелазак са уско породичног на друштвено васпитање. На размеђу између родовског и робовласничког уређења, јављале су се дубоке промене у пракси васпитања и образовања: квалитетно се мењао начин преношења културног наслеђа са старијих на младе. То је период прве писане поруке, најпре сликовним, а затим и клинастим писмом. Постепено су се те друштвене заједнице раслојавале у класе и касте које су чувале своја права и традиције, па је и њихово васпитање попримало класични карактер или се потчињавало теократизму. У тим друштвеним срединама човек није имао вредности као појединац, већ га одређује кастна припадност, традиција и лична имовина. За наша проучавања овог феномена најупутније је сагледати васпитање и образовање код најстаријих цивилизација у: Месопотамији, Индији, Кини, Персији, Египту и Палестини.

1. Појава писмености у Месопотамији

Простор између великих река, Тигра и Еуфрата, већ 5000 година пре нове ере, насељавали су једни од најстаријих античких народа – Сумери. Историји је остало непознато порекло Сумера (Сумераца). У периоду трећег и четвртог миленијума п.н.е. развили су веома високу културу и већ формирали прве велике градове: Вавилон (Бабилон, од акадског баб-илу – врата Бога) и Асирију. Вавилон се налазио на обали реке Еуфрата, око 88 км јужно од Багдада. највећи успон је доживео за време владавине цара Хамурабија (1792–1750 п.н.е.). Асирија се развијала на реци Тигру, а престонице су јој биле Асур, Калах и Нинива.

Сумери су се бавили земљорадњом (пољопривредом), заснованом на иригационим системима за наводњавање плодних поља. Није ни мало случајно да су, већ у трећем и другом миленијуму п.н.е. почели писати по влажним глиненим плочама, тврдим предметима. Тако је настало *клинасто писмо*, које су касније примили бројни семитски становници Месопотамије, а пре свих Акади, Вавилонци и Асирци.

Две хиљаде година п.н.е. Сумери су основали школе у којима су деца на плочама од влажне глине писала клинастим писмом. Учили су ботанику, зоологију, минералологију, математику, граматику и теологију. Школовање је имало задатак да припреми писаре, свештенике и чиновнике који ће обављати различите послове у дворовима и храмовима. Школе су могли посећивати само синови богаташа. Зна се и то да се за школовање плаћало, а дисциплина је била врло крута. Учило се понављањем и преписивањем.

Клиностро писмо

Протоклинасто писмо

Месопотамија

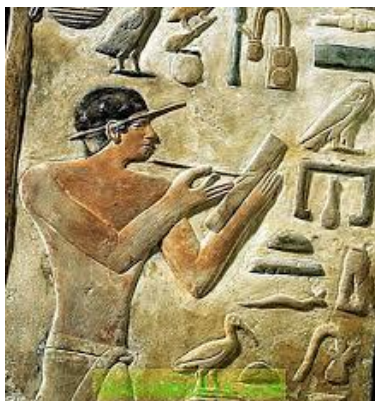
2. Школе у древном Египту

Једна од најстаријих цивилизација развила се на делти реке Нила, на североистоку Африке, у басену Средоземног и Црвеног мора. Око 4000. п.н.е. на том простору је било око 40 државица, тзв. нома. Њих је око 3200. године п.н.е. ујединио фараон Менес. Друштвено уређење у древном Египту је било теократско робовласничко, па се Египат и сматра класичном земљом хијерархије. На челу државе је био фараон, неограничени господар, али су удела у државним пословима имали и свештеници. Сељаци и робови су били без икаквих права, радили су тешке послове примитивним средствима за рад.

У Египту су се почеле развијати бројне науке, а посебно математика (геометрија и геодезија) и астрономија. Та знања су користили за премеравање тла, израду канала за наводњавање, за мерење и израду временских прогноза, за изградњу пирамида и обелиска храмова. Настала је и једна од најстаријих писмености. Јавило се сликовно-појмовно писмо – *хијероглифи*, којим су писали на камену и посебно припремљеној подлози за писање, на папирусу. Ово писмо је имало преко 700 знакова, а разликовали су се словни знаци за световне књиге и свакодневну употребу од знакова за свете књиге.

Развиле су се и школе и оне су настајале при храмовима и дворовима великаша. У њима су се васпитавала деца робовласника са навршених пет година. Најпре се пажња поклањала учењу писања и читања, а на старијем узрасту се учила математика, географија, астрономија, медицина, па и језици суседних народа. Децу су најчешће обучавали учени старци – жреци.

У епохи Новог царства (око V века п.н.е.), у посебним школама су се припремали и лекари. У школама је владала сурова дисциплина, заснована на физичким казнама.

Египатски писар

Хијероглифи

Египат

3. Васпитање у Древној Персији

Најстарије и најпоузданије податке о животу у Древној Персији оставио је грчки историчар Херодот. Персија спада у ред оних старих цивилизација које су имале успон до доминације над већином тада културног света, до суноврата и губљења територија и враћања на ужа подручја Иранске висоравни. За сталне борбе, било је освајања нових територија, било за одбрану постојећих, они су васпитавали чврсте, јаке личности, путем физичких napora, јахања, руковања луком и стрелом, борилачких вештина – личности које поседују правду, истину и храброст. Такве личности су тражили и животни услови – планински предели и висоравни, изложени суровој клими и природним силама. Интелектуално васпитање је било намењено свештеницима.

Персија

𐎠𐎡𐎹 <a>, 𐎠𐎹 <i>, 𐎡𐎹𐎶 <u>
𐎠𐎡𐎹 , 𐎠𐎡𐎹 <c>, 𐎠𐎡𐎹 <ç>, 𐎠𐎡𐎹 <d>, 𐎠𐎡𐎹 <f>, 𐎠𐎡𐎹 <g>, 𐎠𐎡𐎹 <h>, 𐎠𐎡𐎹 <j>,
𐎠𐎡𐎹 <k>, 𐎠𐎡𐎹 <l>, 𐎠𐎡𐎹 <m>, 𐎠𐎡𐎹 <n>, 𐎠𐎡𐎹 <p>, 𐎠𐎡𐎹 <r>, 𐎠𐎡𐎹 <s>, 𐎠𐎡𐎹 <š>,
𐎠𐎡𐎹 <t>, 𐎠𐎡𐎹 <θ>, 𐎠𐎡𐎹 <v>, 𐎠𐎡𐎹 <x>, 𐎠𐎡𐎹 <y>, 𐎠𐎡𐎹 <z>
𐎠𐎡𐎹 <di>, 𐎠𐎡𐎹 <ji>, 𐎠𐎡𐎹 <mi>, 𐎠𐎡𐎹 <vi>
𐎠𐎡𐎹 <du>, 𐎠𐎡𐎹 <gu>, 𐎠𐎡𐎹 <ku>, 𐎠𐎡𐎹 <mu>, 𐎠𐎡𐎹 <nu>, 𐎠𐎡𐎹 <ru>, 𐎠𐎡𐎹 <tu>

Персијско клинасто писмо

4. Васпитање код старих Јевреја

Јевреји су народ семитског порекла, из Месопотамије који се око 2000. године п.н.е. почео досељавати у Палестину. Њих је према библијском предању повео патријарх Аврам. Од V века п.н.е. у новој постојбини су развили културу, писменост и васпитање. То је могуће проучавати и из Библије. У првом веку п.н.е. су имали и прве школе у којима су наставу изводили свештеници–рабини. Управо је из тог разлога

васпитање имало религиозна обележја. У школама се учила математика, географија и астрономија, а најважнији наставни предмети били су јеврејски језик, етика и историја Јевреја. Од омладине се захтевало безусловно поштовање родитеља и старијих. Васпитању женске омладине се није посвећивала пажња.

Стари натпис на Хебрејском језику и писму

5. Васпитање у древној Индији

Историја древне Индије дели се на две епохе:

- дравидско–аријевску (до око VI века п.н.е.)
- будистичку (након VI века п.н.е.)

Најстарији становници Индије, Дравиди су већ у периоду од 6000. до 4000. године п.н.е. развили знатну културу, која се огледала у изградњи градова, појави разноврсних заната и писмености. О томе наречитије говоре записи у светим књигама – ведама, а касније и у еповима Махабхарата и Рамајана. Економски раст и јачање краљевске моћи довели су до поделе друштва на четири касте (брамани, кшатрије, вајшије и шудре), међу којима је најбројнија била браманска. Касније се јавила нова религија, будизам, који је негирао систем каста, а проповедао стрпљење, трпеливост на овом свету и вечни мир „нирвану“ на будућем свету. Проповедник је био Буда (око 560–480. године п.н.е.), религиозни вођа и филозоф који је, предајући се религиозном размишљању одрекао богатства и породице и који је обилазио земљу проповедајући. Његове основне тезе (које су сачуване као говори и дијалози названи сути) садрже „четири племените истине“ о болу, настанку бола, о престанку бола и о осмочланом путу који води до престанка бола. Према Будином учењу, човек је „наследник властитих дела“, а крајњи циљ спознаје је смањење бола ослобођењем од окова збивања.

На социјално–етничком плану Буда је проповедао једнакост људи и борио се против старих браманских каста. Насупрот његовом учењу, разне будистичке секте губе се касније у аскетизму, мистицизму и религиозном обредном формализму, па у први план истичу слепу веру у „господа Буду“.

Основне карактеристике васпитања и образовања биле су кастна искључивост и религиозност. Такав поглед на свет и друштво осуђивао је младе на пасивност, па ни рад није био васпитно средство. Васпитни идеал је оличен у Рами, главном јунаку „Махабхарата“. Он познаје веде, законе и обичаје, он је најлепши, најплеменитији, најјачи и најмудрији, он је красноречив и разложен и никада не скреће с правог пута.

Печат са натписом из древне Индије

6. Школство и педагошка мисао у Древној Кини

На плодном земљишту, у долинама река Хуангхо и Јангцекјанг, већ на прелазу из неолита у бакарно–бронзано доба, око 5000 година п.н.е, Кинези, народ монголског порекла, развили су цивилизацију. Попут египатских хијероглифа, развила се писменост из слика и цртежа у IV и III миленијуму п.н.е. До данашњих дана сачувани су записи на камену и бронзи. Број знакова је стално растао, тако да их данас има преко 50.000. Тако је писменост била привилегија најбогатијих и посебно обучаваних, док је несразмерна већина била неписмена. Свете књиге су биле доступне само уском кругу људи појединаца. Кинези су вема дуго били изоловани од осталог света. Врло рано су познавали гајење свилене бубе и израду свиле, правили су барут, папир и штампали текстове. Од Кинеза су Европа и свет узели неке практичне изуме. Живели су у специфичном робовласничком поретку, због чега физички рад нису ценили јер је припадао робовима. Карактеристике васпитања и образовања Кинеза биле су: систематичност, крутост и строгост. У школовању се примењивала оштра селекција, па је понекад од 100 пријављених приман само један ученик. Образовањем се требао

припремити добар чиновник за државну службу. У школама се нису училе природне науке нити се образовању девојака посвећивала пажња.

На културу и васпитање, па и на целокупну историју, јак утицај је имао Кунг Фу Це (Велики учитељ Кунг), касније латинизован назив Confucius (Конфучије), право име Кунг Ћиу (551–479 године п.н.е.). Иако је потицао из угледне породице, младост је провео у сиромаштву. Својом филозофијом освојио је своје сународнике до те мере да је обоготворен. Тако је настала посебна религија Конфучијанизам – мешавина култа предака, обожавања духова природе, астрологије и Кунг Ћиуових моралних начела. Овај теократски систем срушен је тек проглашењем Републике 1911. године.

Сличан утицај је извршио и Лао Це, кинески филозоф и оснивач таоизма, Конфучијев савременик. Његов медиативни поглед на свет, људско друштво и човека, био је у супротности са Конфучијевим учењем.

Народи старог Истока су дали човечанству прва велика открића: правилно рачунање времена, праћење и посматрање небеских тела, прорицање будућности на темељу астрологије. У тим народима су настајале монотеистичке религије, јављали се храмови, прва писменост, па и школе.

Школа у старој Кини

Старокинески натпис

Питања и задаци:

1. Сазнања о васпитању код старих Сумера.
2. Концепт васпитања у старој Индији.
3. Концепт васпитања код старих Кинеза.
4. Специфичност васпитања у старој Персији.
5. Сазнања о васпитању у старом Египту.
6. Концепт васпитања код старих Јевреја.

II Васпитање у Старој Грчкој

Прве потпуне системе васпитања срећемо у VI веку п.н.е. у два најразвијенија државицама Старе Грчке: у Спарти и Атини.

У *Спарти* – војничко васпитање ратника увек спремних за борбу са непријатељем и за експлоатацију робова. Постојале су школе за дечаке од седме

године до пунолетства, васпитни заводи. Под надзором државе васпитаване су и девојке, физички и војнички.

У Атини – школе граматиста (читање, писање и рачун), школе китариста (свирање, певање и рецитоване), палестре (школе борења – петобој: трчање, скакање, бацање копља, бацање диска, рвање и пливање), гимназије (за најимућније младиће, који се припремају за руководеће дужности у држави). У школама су радили учитељи, а у палестрима (почасно) и најугледнији грађани Атине.

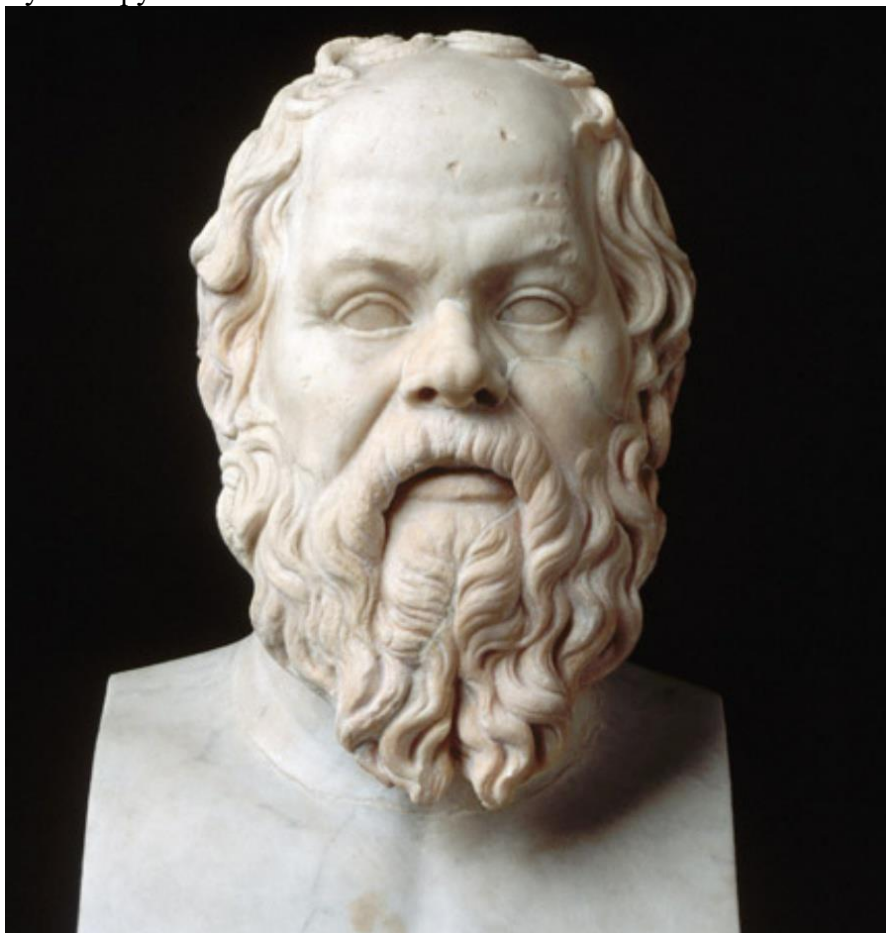
У V веку п.н.е. у Атини се јављају путујући учитељи – филозофи софисти (мудраци). Међу њима су најзначајнији Протагора, Горгија, Зенон, Продик, Антифон и др.

У време снажног јачања Атине, јавио се велики број чувених мислилаца – филозофа, чија је филозофска баштина назаобилазна и данас. На педагошку мисао и практични педагошки рад, највећи утицај су извршили: Сократ, Платон и Аристотел.

Ancient Greece and nearby regions

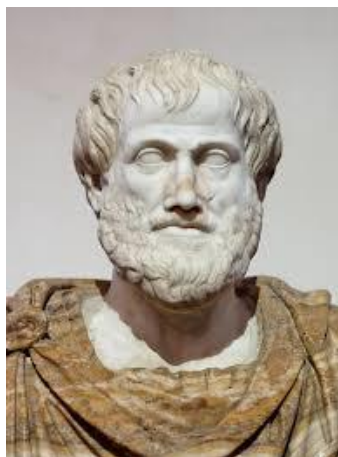
Сократ (469–399. п.н.е.), грчки филозоф, идеалиста. У центар својих филозофских и педагошких размишљања ставља човека: „Упознај самог себе“! Своја филозофска схватања излагао је усмено на атинским трговима. Према Сократовим учењима, човек је по природи добар, а суштина васпитања се састоји у томе да се он ослободи лоших утицаја споља, да упозна самог себе и тако постане морална личност. Путем питања и одговора Сократ је наводио свог саговорника да дође до истине. То је чувена Сократова метода која се састојала из два дела: иронија – негативни део заједничког истраживања и уверавање саговорника да не зна истину, и мајеутика – позитивни део истраживања у коме саговорник сам долази до истине. Сократ је осуђен на смрт под оптужбом да „квари омладину“. Није желео да избегне осуду, већ се сам отровао у затвору.

Сократ

Платон (427–348. п.н.е.) је био Сократов ученик. Отворио је посебну школу у Атини – академију. У својим учењима он све подређује највишој идеји добра и сузбијања зла. Најпотпуније је описао атински модел робовласничког педагошког система.

Аристотел (384–322. п.н.е.), Платонов ученик и васпитач Александра Македонског. Отворио је чувену школу – Лицеј. Његово дело „О васпитању“ није сачувано. По учењима Аристотела васпитање је допуштено само слободним грађанима, а остварује се до седме године у родитељском дому, од седме године до полне зрелости у државним школама и од полне зрелости до 21. године, такође у државним школама. Његова дела: *Политика*, *Никомахова етика*, *Метафизика* и *О песничкој уметности* означавају највиши домет мисли старог века.

Аристотел

Упоредо са развојем атинске државе развијала се култура, наука и уметност, што је настало као производ организованог и систематског васпитно образовног рада. Деца „слободно рођених“ су до седме године старости васпитавана у родитељској кући, у пријатној породичној атмосфери, уз пуно различитих играчака. Одрасли су им причали лепе приче и тако су стицана прва знања. Од седме године деца су започињала школовање у низу различитих школа:

- учитељ писмености – граматиста, учио их је читању, писању и рачунању;
- учитељ свирања – китариста, учио их је свирању на лири и упознавао их са лирским стваралаштвом великих песника, са циљем да душу ученика „навикне на ритам и хармонију“ (Платон);
- од 12. до 13. године почињала је обука у палестрама, где се стицала свестрана физичка спремност. У овој школи је посебна пажња поклањана лепоти тела, снази, спретности, окретности, борилачким вештинама и добром здрављу.
- гимназијско школовање су настављала само деца најимућнијих родитеља. У њима се настављало физичко васпитање, али је највећи значај придаван разговорима о филозофским и посебно политичким проблемима;
- младићи од 18. до 20. године завршавали су војну обуку („ефеби“) заклетвом да ће се храбро борити за домовину, да ће поштовати државне законе и бити покорни власти.

Школе граматиста и китариста су биле приватне, међутим радиле су у складу са државним прописима (у погледу времена рада, старости ученика и сл.). Учитељи су само одабирали садржаје рада. У школи је извођен рад индивидуално.

Гимназије су делом биле издржаване и од државе, док је војна обука ефеба у целиности била под контролом државе.

Женска деца нису пролазила наведене школске процедуре. Да би могле учествовати у свечаностима оне су упознавале елементе из музике, игара и поезије.

Може се закључити да су школе у Атини, иако их је већина било приватних, представљале део друштвеног система и биле у непосредној служби тог система. Облици организовања, као и бројне педагошке идеје које су настале и биле реализоване у тим школама биле су преузимање, ширене и унапређиване, како у том времену, тако и у временима која су долазила, а неке су се задржале до данашњих дана. Квалитет васпитно образовног рада у атинским школама могуће је препознати у тадашњим друштвеним односима, али и у материјалним остацима са поља науке, културе и уметности, као и технике и технологије. Из организационе структуре атинских школа нарочиту пажњу школских теоретичара и практичара привлачили су посебно

изграђени и надасве хумани односи наставника и ученика, који су били засновани на личном достојанству ученика и наставника, на самодисциплини, на лепим манирима и узајамном поштовању. Коначно, посебну пажњу је привлачио циљ васпитања – хармоничан развитак, лепота и доброта, савршенство, складност ума и тела (калокагатија).

Грчка култура се проширила и снажно развила (на Македонију, Малу Азију, Месопотамију, Персију и Египат) у време и након освајања Александра Македонског.

Александар Велики (Alexandros ho Megas, 356–323. п.н.е.), син Филипа II, највећи војсковођа старог века, ученик Аристотелов. Освојио је Грчку, Персију, Малу Азију, Сирију, Египат, Персију и стигао до Инда. Умро је у Вавилону.

У том раздобљу брзо се ширила грчка култура и грчки језик, те је појам хелен означавао културног човека. Зато се читав тај период означава као *хеленизам*. У Александрији, престоници монархије Птоломејевића, основана је библиотека са преко 700.000 рукописних књига, музеј, астрономски опсерваторијум, ботаничка башта и зоо врт. То је постао центар културе, уметности и науке. Развила се математика, физика, хемија, медицина, астрономија. Јавила су се чувена имена у свим областима науке: Еуклид, Архимед, Ератостен, Птоломеј, Плутарх и др.

Еуклид (Eukleidēs, око 330–275. п.н.е.), грчки математичар из Атине, Платонов ученик. У Александрији је организовао рад математичке школе. Бројна дела, која је написао нису сачувана. Међутим, сачувани су: Елементи (геометрија као наука о простору) у 13 свезака, Дата (о условима задавања неког математичког објекта) и Оптика (са теоријом перспективе).

Архимед (Arkhimedēs, 287–212. п.н.е.), највећи математичар, физичар и хемичар старог века; учио у Александрији, потом живео у Сиракузи. Позната су његова открића: Архимедов број, Архимедов закон, Архимедов аксиом, Архимедова спирала, Архимедова тела итд. Сачуван је знатан број његових дела.

Ератостен (Eratosthenes, 276–194. п.н.е.), астроном александријске школе, библиотекар чувене Александријске библиотеке. Поред астрономије бавио се математиком, хронологијом и географијом. Открио је принцип за израчунавање величине Земље.

Птоломеј, Клаудије (Ptolemaeus Claudius, око 87–165), најзаслужнији хеленски астроном и географ после Хипарха, последњи представник александријске школе. Творац је „Птоломејевог светског система“, старог система астрономије, заснованој на геоцентричној теорији, који се задржао до појаве хелиоцентричке теорије Николе Коперника.

Плутарх из Херонеје (Ploutarchos, око 45–125), популарни филозоф и славни биограф, живео у време императора Трајана, филозофију учио у Атини.

У филозофији су се оздвојиле две школе: епикурејство и стоицизам.

Епикурејска школа умногоме се настављала на најпрогресивније тековине класичног раздобља грчке филозофије, на учења Леукипа и Демокрита. Епикур је настављач математичког правца у филозофији хеленистичке епохе. Његова школа је била у Атни и звала се „Епикуров врт“.

Стоичка школа је врло карактеристична за хеленизам, особито за каснију римску епоху у развоју античке филозофије. Стоицизам је прва филозофска школа која је почела прихватати робове, признајући да су и они људи.

У овом периоду је настало и хришћанство. Хришћанство је једна од најраспрострањенијих религија која свог оснивача види у богочовеку Исусу Христу. Хришћанство је као посебна религија, настало и развило се у току прва три века постојања Римског Царства, и то из елемената ранијих религија, посебно јеврејског

једнобоштва, сједињеног с елементима позне грчко–римске филозофије, пре свега стоицизма и новоплатонизма. Понајвише заслугом хеленистички образованог проповедника Павла из Тарса (апостол Павле), хришћанство је обликовано као мање–више јединствена религиозна заједница, са својом посебном теолошком основом. Каснија подела хришћанске цркве на западну римокатоличку и источну грчко–православну, извршена је 1054. године, санкционисала је раније настале разлике између западног и источног феудалног и политичког устројства.

Поред Александрије, важни центри су били Атина, Пергам и Антиохија.

Питања:

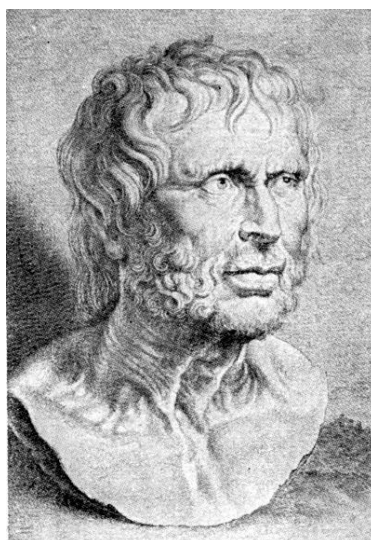
1. Концепт васпитања у Спарти.
2. Концепт васпитања у Атини.
3. Специфичност васпитно–образовног рада софиста.
4. Животни пут и васпитно–образовни рад Сократа.
5. Животни пут и васпитно–образовни рад Платона.
6. Животни пут и васпитно–образовни рад Аристотела.
7. Значај Александра Македонског за развој васпитања и образовања.
8. Најважније филозофске школе у доба хеленизма.
9. Појава и развој хришћанства.

III Васпитање и образовање у старом Риму

У Риму, у доба Републике, од краја I века п.н.е. почеле су рад јавне елементарне школе лудуси (читање, писање, рачун и закони 12 таблица). После III века п.н.е. у Рим је све више продирао грчка култура и наука, да би након пада Картагине и освајања Грчке (146. године) грчки језик постао језик отменијих, а грчка филозофија и литература биле уведене у школе. Готово сви учитељи и дадиље деце римске аристократије били су Грци. Осниване су граматичке школе (грчки језик, граматика латинског језик, грчка и римска литература, говорништво – декламовање и вођење диспута, са елементима географије и историје) и реторске школе (реторика и филозофија, право, математика, астрономија и музика). На васпитање у доба Римске Републике посебан утицај су извршили Цицерон и Сенека.

Tullius Marcus, Cicerone (106–43. п.н.е.), велики римски говорник, политичар, филозоф и писац. Највећи римски писац у погледу стила и језика. Дела: Беседе, О беседнику, Расправе у Тускулу, О старости, О пријатељству, О крајностима добра и зла, о природи богова, О дужностима. Чувене су његове беседе: Филипике и Против Катилине. Убијен је.

Seneca, Lucius Annaeus (4. година п.н.е.–65.), стоички филозоф, римски државник и песник. Васпитац Неронов. Његова обимна књижевна продукција обухвата беседе, огледе (О гневу и др.), песничке саставе (трагедије), писма (Писма Луцију и др.) и дијалоге.

Сенека

Римско Царство се развило након владавине Октавијана Августа, од 27. године п.н.е. све до 476. године. Царство је за време цара Трајана (владао 98–117.) обухватало простор од Кавказа до Месопотамије – на истоку, до Атлантског океана на западу, од Рајне и Дунава – на северу, до Сахаре – на југу, а према процени историчара имало је око 70 милиона становника. У периоду Римског Царства школе су потпале под државну управу, уведена је државна контрола над школама, а учитељи су постали царски чиновници. Такве школе су се брзо шириле по целом царству у Грчкој, Галији (Француска) и Хиспанији (Шпанија). Најзапаженија школа је била у Риму, у којој је радио чувени теоретичар и практичар Марк Фабије Квинтилијан.

Римско царство

Kvintilijan, Mark Fabije (35–118), рођен је у граду Калигурусу, на Либеријском полуострву, у римској провинцији Хиспанији (Шпанија). Детињство је провео у Риму,

где је стекао солидно граматичко и реторско образовање у реторској школи свога оца. Основао је своју реторску школу у Риму која је постала најчувенија и најцењенија, а цар Веспасијан је наредио да њега плаћа државна благајна. Тек 1415. године пронађено је његово дело Образовање говорника (*Institutio oratoria*) у 12 књига (преведено и на наш језик). Захтевао је учење више предмета: читање, граматика, критички увид у дела писаца, математика, геометрија, музика, филозофија, природне науке, историја, право и др.

У његовом делу могуће је уочити заокружен педагошки систем, са јасно зацртаним циљем васпитања и путевима остваривања тог циља, од најранијег детињства до значајних друштвених и државних функција. Његова педагогија је у пуном значењу хуманистичка наука и у служби је васпитања детета. Зато је он посебне захтеве ставио за учитеље: да према ученицима заузму родитељски став, да буду без порока, да буду строги, али без натмурености, да буду срдачни, без мржње и презира, да буду честити и поштени и да не кажњавају децу. Дакле, у првом плану је човек као разумно и морално биће. Својим чувеним делом *Institutio oratoria* Квинтилијан се уврстио у најистакнутије теоретичаре васпитања у античкој епохи. У јавним школама, којима је придавао већи значај у односу на приватне, Квинтилијан се залагао за изучавање граматике, музике и геометрије. У граматичкој школи треба најпре учити грчки језик, а затим и матерњи – латински језик. С обзиром на узраст (након 7. године старости) и, с тим у вези, „гипкост ума“ ученици граматичке школе могу учити више предмета истовремено. За реторичку школу Квинтилијан није прецизирао старосну границу, већ је као најважнији услов навео интелектуалну зрелост.

Питања:

1. Васпитање у родовском Риму.
2. Концепт васпитања у Риму у доба републике.
3. Концепт васпитања у царском Риму.
4. Марк Фабије Квинтилијан, животни пут, васпитно образовни рад и педагошко дело.

НАПОМЕНА ЗА СТУДЕНТЕ:

Драги студенти,

Најљубазније бих Вас замолила да поновите градиво обрађено на претходним предавањима и да, по договору, до 9. априла доставите семинарске радове. Остали студенти који су заинтересовани за писање семинарских радова, као и за све врсте консултација, могу да се јаве путем електронске адресе: vesna.zarkovic07@gmail.com
Срдечно Вас поздрављам.